

Sadržaj i oblici borbenih dejstava

General-major
JOVO NINKOVIĆ

O pojmu i klasifikaciji oblika borbenih dejstava

Problem pojmovnog određenja i klasifikacije oblika borbenih dejstava zaslužuje posebnu pažnju ne samo zbog toga što je ovaj problem sam po sebi veoma složen, već i zbog toga što su mišljenja s tim u vezi dosta neujednačena pa i različita.

Stoga bismo morali, pored ostalog, dati zadovoljavajući odgovor i na ova pitanja, kako bi u daljem teorijskom i praktičnom radu svi polazili od jedinstvenih opštih stavova i opredeljenja.

Radeći ovaj deo materijala kao uvodno izlaganje za ovu raspravu o oblicima borbenih dejstava, polazili smo od tri bitna stava: (1) da je oružana borba kompleksnija i šira pojava u kojoj su borbena dejstva samo jedan, istina osnovni njen sadržaj, tj. da se ona ni kao društvena niti kao vojno-tehnološka pojava ne može svesti isključivo na primenu vojne sile, odnosno sredstava oružanog nasilja u neposrednom sudaru suprotstavljenih strana; (2) da su borbena dejstva takve organizovane borbene aktivnosti koje se preduzimaju prvenstveno radi fizičkog uništenja neprijatelja primenom sile i sredstava oružanog nasilja i (3) da su dosadašnji stavovi vezani za pitanje oblika borbenih dejstava teorijski, ali u praksi uglavnom verifikovani, i da ne postoji potreba da se oni bitnije menjaju.

Polazeći od tih stavova pokušali smo da pre svega definišemo opšti pojam oblika borbenih dejstava, a zatim da pobliže determinišemo operaciju, boj i borbu. Ne ulazeći dublje u teorijsku analizu ovoga pitanja, u ovom izlaganju želimo ukazati samo na neka donekle sporna pitanja vezana za: (1) teorijsko određenje oblika borbe-

nih dejstava, (2) pojmovno određenje operacije, (3) podelu operacije i (4) borbe i bojeve kao oblike borbenih dejstava.

Polazeći od stava da se borbena dejstva kao osnovni sadržaj oružane borbe realizuju kroz vidove borbenih dejstava — koji u osnovi izražavaju način upotrebe oružanih snaga, odnosno metod izvođenja borbenih dejstava, i kroz određene oblike koji u suštini odražavaju nivo njihovog izvođenja — mi smo se opredelili za predloženu definiciju po kojoj se pod oblicima borbenih dejstava podrazumevaju organizovana, relativno samostalna, međusobno povezana i neposredno usmerena borbena dejstva i druge aktivnosti kojima se na određenom prostoru, u određenom vremenu i sa odgovarajućim snagama ostvaruje jedinstven taktički, operativni ili strategijski cilj.

Svesni smo činjenice da je jednom definicijom teško obuhvatiti svu širinu i izraziti složenost ovoga pojma, ali ipak smatramo da ova definicija može u osnovi zadovoljiti ne samo bitne teorijsko-metodološke zahteve, već i bitne konceptijsko-doktrinarne stavove o oblicima i načinu organizovanja i izvođenja borbenih dejstava.

Analizom ove definicije može se utvrditi (1) da je ona dovoljno široka i da se može odnositi na borbena dejstva ne samo na kopnom delu našeg ratišta već i na dejstvo na moru i u vazдушnom prostoru, (2) da ona odražava bitna svojstva svakog oblika borbenih dejstava (organizovanost, samostalnost, povezanost i dr.), što znači da kao osnova važi za operaciju, boj i borbu, iako joj se može prigovarati što nije istakla da je sudar dela oružanih snaga suprotstavljenih strana bitna karakteristika svakog oblika borbenih dejstava, i (3) da odražava jednu od bitnih karakteristika organizovanih borbenih dejstava u ONOR, tj. njihovu povezanost i usklađenost sa svim drugim aktivnostima (oružani i neoružani oblici otpora i dr.) na prostoru njihovog izvođenja radi realizacije jedinstvenog cilja.

Definicijom se istovremeno utvrđuju i osnovni činioci koji determinišu svaki oblik borbenih dejstava i od kojih zavisi njihov nivo, razmera i značaj. Iz nje proizilazi da su cilj, snage, prostor i vreme primarne determinante bez kojih nema, niti može biti borbenih dejstava, i da se one i kao kriterij odnose na sve oblike, bez obzira na njihov nivo, uslove u kojima se izvode i druge karakteristike.

Kad se radi o ovim determinantama neophodno je ukazati na činjenicu da su one najtešnje međusobno povezane, uslovljene i zavisne, ali isto tako da njihov uticaj na tok i konačan ishod borbenih dejstava može biti veoma različit.

Utvrđivanjem ovih, uslovno rečeno, primarnih determinanti ni izdaleka nisu obuhvaćeni i svi drugi činioci koji mogu biti od uticaja

na oblike borbenih dejstava. Posebno treba istaći da će društveno-politički, demokragfski, ekonomski i drugi uslovi u kojima će se izvoditi borbena dejstva bitno opredeljivati ne samo njihovu društvenu suštinu, već i vojno-tehnološke i druge karakteristike.

Želim naglasiti da smo u klasifikaciji borbenih dejstava pošli od podele koja je sada važeća, tj. da su oblici borbenih dejstava operacije, bojevi i borbe.

U vezi sa ovim ima i nekih dilema. Prva je teorijsko-metodološke prirode. Naime, postavlja se pitanje: da li pored ova tri oblika borbenih dejstava u oružanoj borbi egzistiraju još neki, odnosno da li se sva širina formi i načina izvođenja borbenih dejstava iscrpljuju sa ova tri oblika. Druga nedoumica se javlja s gledišta semantike i tiče se označavanja borbe, posmatrane u užem smislu kao oblik borbenih dejstava. Taj termin ne izgleda adekvatan za ono što se pod tim pojmom podrazumeva, s obzirom na to da se ovim terminom označava i pojam koji ima i šire značenje, tj. da se upotrebljava i za označavanje oružane borbe u celini.

U vezi sa prvom dilemom, stojimo na stanovištu da se sa pomenuta tri oblika borbenih dejstava mogu obuhvatiti uglavnom sve organizovane forme preko kojih će se izvoditi borbena dejstva, bar što se tiče dejstava na kopnenom delu ratišta. Ostaje jedino da se raspravi o opravdanosti uvođenja u našu teoriju i četvrtog oblika, koji uslovno nazivamo diverzija. To bi, možda, bilo opravdano, ako se ima u vidu da su diverzije organizovan oblik (snage, prostor, vreme, cilj) koji se ipak po svojim bitnim karakteristikama razlikuje od borbe. Istovremeno mi ne možemo ponuditi adekvatnu zamenu za termin »borba« kao naziv za taj najniži oblik borbenih dejstava, bez obzira na to što smo svesni činjenice da nije korektno da se jednim terminom označavaju dva različita pojma.

No, vašu pažnju želimo da skrenemo prvenstveno na problem teorijskog određenja operacije u ONOR-u i njenog klasifikovanja prema utvrđenim kriterijumima.

Predložena definicija operacije kao najvišeg oblika borbenih dejstava, kojom se prema jedinstvenom planu, na određenom prostoru i za određeno vreme objedinjavaju i usmeravaju bojevi, borbe i druga borbena dejstva oružanih snaga i u kojoj se koordiniraju različite aktivnosti ostalih činilaca sistema ONO i DSZ radi postizanja jedinstvenog operativnog ili strategijskog cilja, polazi od opšte definicije oblika borbenih dejstava ali istovremeno izražava i neke posebne karakteristike operacije. Za razliku od drugih, operacija je najsloženiji oblik kojim se objedinjava i funkcionalno povezuje više-

--manje složenih oblika borbenih dejstava (borbe, bojevi) kao i različite taktičke radnje i veliki broj drugih aktivnosti koje se sprovode u operacijskoj zoni.

Iz date definicije proizilazi i stav da je operacija istovremeno i najviši organizovani oblik borbenih dejstava, kojim se ostvaruju ne samo operativni već i strategijski ciljevi u oružanoj borbi i ratu. Taj stav je posebno značajan istaći zbog određenih shvatanja prema kojima je oružana borba na ratištu zapravo najviši organizovani oblik, iz čega se izvodi i zaključak da se oružana borba u celini može izjednačiti sa operacijom strategijskog značaja.

Pored te dve bitne odrednice operacije, istaknute su još neke, kojima se pobliže određuje ovaj oblik borbenih dejstava, čime se stvara dovoljno široka osnova za daljnju razradu i oblikovanje teorije operacije.

U tom pogledu posebno je značajan stav da operacije izvođe operativni sastavi i grupacije JNA i TO kao i strategijske grupacije oružanih snaga u svim oblicima oružane borbe, na kopnu, moru i u vazdušnom prostoru, što je po našem mišljenju značajno doktrinarno opredeljenje, jer se time ističe ne samo značaj operacije već i uverenje da — bez obzira na uslove u kojima će se voditi oružana borba u ONOR-u, one ostaju osnovni oblik preko kojeg će se realizovati krupni operativni i strategijski ciljevi.

Smatramo da u ovoj raspravi treba da se dotaknemo i nekih osnovnih pitanja sadržaja, pripreme i izvođenja operacije, kao što su izbor cilja, planiranje operacije, određivanje operacijske zone, grupisanje snaga, izbor težišta, obrazovanje operativnog poretka i komandovanje. Razume se da je to dato u ponuđenom materijalu za ovu raspravu na način koji izražava pre svega doktrinarna opredeljenja, bez šire teorijske razrade i objašnjenja.

Isto tako pokušali smo da ukažemo i na još neke bitne karakteristike operacije u ONOR-u, odnosno neke specifičnosti koje je čine autentičnom i po kojima će se ona razlikovati od operacija drugih armija. Nastojali smo, takođe, da identifikovanjem nekih specifičnosti u sadržaju, načinu pripreme i izvođenja istovremeno ukažemo na dijalektičku povezanost i uslovljenost oblika borbenih dejstava, kao osnovnog sadržaja oružane borbe, i neoružanih oblika borbe i otpora u kontekstu predviđenih društveno-političkih, ekonomskih, demografskih i drugih uslova u kojima će se voditi oružana borba u ONOR-u. Time smo želeli dovesti u najneposredniju vezu bitne konceptijske i doktrinarne stavove koji se odnose na pripremu celokupnog društva za odbranu i angažovanje svih društvenih snaga u ratu

sa bitnim, ne samo društvenim već i vojno-tehnološkim karakteristikama operacije kao jednog od oblika borbenih dejstava. Razume se da ovim što je u materijalu rečeno ta pitanja nisu ni izdaleka iscrpljena, zbog čega bi trebalo o njima voditi raspravu i na ovom »okruglom stolu«.

Što se tiče klasifikovanja operacija u ONOR-u, treba reći da je to prevashodno teorijsko pitanje, mada bitni stavovi u vezi s tim imaju i veliki praktički značaj sa stanovišta dalje dogradnje doktrine ONOR-a.

U razmatranju i obradi ovoga pitanja polazili smo pre svega od bitnih karakteristika ONOR-a u celini i oružane borbe kao njegovog osnovnog vojno-tehnološkog sadržaja, odnosno od uslova u kojima će se oni voditi u slučaju agresije na našu zemlju, i od osnovnih teorijsko-metodoloških zahteva i principa klasifikacije.

Kao što se iz ponuđenog materijala vidi, podela operacija izvršena je prema više kriterijuma: s obzirom na prostor (ambijent, deo ratišta) njihovog izvođenja, vid borbenih dejstava, oblik oružane borbe, period rata, mesto izvođenja u odnosu na front i značaj (razmeru). Polazeći od tako određenih kriterijuma izvršena je podela operacija:

— *prema prostoru (ambijentu) izvođenja na:* kopnene operacije, operacije na moru i vazduhoplovne operacije (operacije u vazдушnom prostoru);

— *prema vidu dejstva na:* odbrambene i napadne operacije, s tim što su u ovu grupu svrstane i dve specifične operacije — protivdesantna i diverzantska;

— *prema obliku oružane borbe na:* operacije u frontalnom, operacije u kombinovanom i operacije u partizanskom obliku oružane borbe;

— *prema periodu rata na:* operacije u početnom periodu i operacije u daljem toku rata;

— *prema mestu izvođenja na:* operacije na frontu, operacije na privremeno zaposednutoj teritoriji i operacije u vlastitoj dubini i, konačno,

— *prema značaju i razmerama na:* operacije strategijskog i operacije operativnog značaja.

U odnosu na ovako izvršenu podelu bilo je a i sada ima različitih mišljenja. Jedno od spornih pitanja svakako je i to da li je ova kva podela preširoka, dovoljna ili preuska. Isto tako, sporno je i to da li je metodološki korektno data, tj. da li su valjani kriterijumi klasifikacije, što se posebno odnosi na podelu operacija prema uslo-

vima u kojima se izvodi, kao što su oblik oružane borbe, period rata i mesto izvođenja u odnosu na front.

Pri utvrđivanju kriterijuma podele polazili smo pre svega od analize bitnih karakteristika svake od datih vrsta odnosno od onih posebnosti koje jednu operaciju razlikuju od druge i po kojima se ove, u teoriji i praksi, mogu identifikovati.

Smatramo da je ovakva klasifikacija moguća. Uostalom, ona je ranije bila prihvaćena kao korektna i iscrpna, njom smo se služili u teorijskom radu, ne samo u školama već i šire.

Međutim, ima i drugačijih klasifikacija koje su isto tako sa teorijskog-metodološkog stanovišta korektne. Jedno od stanovišta polazi od zahteva da se utvrde osnovne vrste — tipovi operacija i da se svaka od tih vrsta razmatra sa stanovišta uslova u kojima se izvodi, snaga koje ih izvide i njihovog značaja. Prema toj klasifikaciji prvi nivo podele ostao bi isti kao i u predloženoj klasifikaciji, tj. operacije oružanih snaga u ONOR-u bi se delile na operacije na kopnenom delu ratišta (kopnene operacije), operacije na JPV i operacije u vazдушnom prostoru.

Kopnene operacije bi se dalje delile na četiri vrste: napadne, odbrambene, protivdesantne i diverzantske, a *operacije na JPV* na tri vrste: protivdesantne, pomorskodesantne i pomorske, dok bi se *operacije snaga RV i PVO* delile samo na dve vrste: vazduhoplovne i operacije snaga PVO.

Pored različitih pogleda na klasifikaciju operacija, ima različitih mišljenja i o nekim stavovima koji su ugrađeni u ovaj materijal. Želim istaći samo neka od najvažnijih:

1. U odnosu na diverzantsku operaciju mišljenja su podeljena kako u smislu njenog prihvatanja kao jedne od mogućih vrsta operacija u ONOR-u tako i u smislu njenog svrstavanja u predloženu klasifikacionu šemu.

U osnovi, neslaganja nastaju oko pitanja da li ova operacija može egzistirati kao posebna vrsta operacije, odnosno da li se diverzije i diverzantska dejstva mogu uopšte izvoditi u obliku operacije.

Mi smo, polazeći od iskustava iz NOR-a, iskustava iz nekih ratova posle II svetskog rata, posebno na osnovu analize moguće situacije na našem ratištu u eventualnom budućem ratu, prihvatili takvu mogućnost. Smatramo da se diverzantska operacija ipak razlikuje od napadne operacije na PZT, kako po cilju, tako i po snagama i sredstvima koja se angažuju, načinu izvođenja i drugim parametrima, mada prihvatamo i mišljenje da ove operacije imaju i dosta sličnosti.

U pogledu njenog svrstavanja u predloženu klasifikacionu šemu mi smo zauzeli stanovište da se ova kao i protivdesantna operacija ne mogu tretirati ni kao napadne ni kao odbrambene, mada svaka od njih ima elemente i jednog i drugog vida dejstva.

2. U odnosu na protivdesantne operacije sporan je stav da ove operacije mogu imati strategijski značaj. Mi se zalažemo da takav stav ostane iz jednostavnog razloga što polazimo od pretpostavke da agresija u savremenim uslovima može otpočeti upravo angažovanjem jakih desantnih (vazdušnodesantnih i vazdušnoprenosnih) snaga i da će se borba sa tim snagama bar u početku voditi u obliku protivdesantne operacije, a njihov ishod može imati strategijski značaj.

3. U odnosu na operacije na JPV ima dosta razlika u gledanjima, kako na njihovu podelu tako i na njihov sadržaj, cilj i druge parametre.

Smatramo da bi bilo teorijski najkorektnije ako bi se operacije na JPV delile na tri vrste: protivdesantne, pomorskodesantne i pomorske. Dalja podela pomorskih operacija na operacije protivpomorskog saobraćaja neprijatelja i operacije za zaštitu vlastitog pomorskog saobraćaja smatramo da nije nužna, jer se zapravo radi o pomorskim operacijama koje su po svojim bitnim svojstvima i sadržaju identične a razlikuju se samo po cilju, načinu upotrebe snaga i načinu njihovog izvođenja.

4. Vazduhoplovne operacije i operacije snaga PVO izazivaju ozbiljne diskusije, pa su u odnosu na njih mišljenja takođe podeljena.

Sušтина neslaganja je u različitim gledanjima na potrebu i mogućnost izvođenja ovih operacija u ONOR-u. O tom pitanju bismo morali usaglasiti stavove.

O svim ovim pitanjima trebalo bi i danas da raspravljamo kako bi se došlo do jedinstvenih stavova.

Kada je reč o boju i borbi kao oblicima borbenih dejstava, u predloženom tekstu dato je, po našoj oceni, onoliko koliko bi realno trebalo sa stanovišta strategije oružane borbe, imajući u vidu da se ta materija detaljno razrađuje na odgovarajući način u domenu taktike.

Mi ocenjujemo da u vezi sa ova dva oblika nema većih neslaganja i razlika u mišljenjima, pa ne nalazimo za potrebno ni da u ovom izlaganju o njima šire govorimo. Jedino što treba istaći jeste to da se u praksi pokazalo opravdanim to što je u našoj teoriji oblika oružane borbe uveden nov pojam »masovne borbe i bojevi«. To je potrebno istaći zbog činjenice što se određeni pa i strategijski ciljevi u oružanoj borbi neće uvek realizovati samo putem operacija

kao najviših i najsloženijih oblika borbenih dejstava, već i masovnim bojevima i borbama koji neće biti obuhvaćeni operacijom. Na taj način se afirmiše jedan bitan doktrinarni stav da se i u uslovima kada se ne budu mogle izvoditi operacije, mogu upravo u formi masovnih bojeva i borbi ostvariti kontinuitet oružane borbe i postizati krupni pa i najviši, dakle strategijski ciljevi u ONOR-u.

Kapetan bojnog broda
JOZO ERCEG

O oblicima borbenih dejstava

Definisanje oblika borbenih dejstava

Definisanje oblika borbenih dejstava jedno je od značajnijih pitanja teorije strategijske oružane borbe. Ono nema samo teoretski, već i duboki praktični značaj. Utvrđivanje suštine, sadržaja, razvojnosti i variranja karakteristika oblika borbenih dejstava, odnosno iznalaženje takvih načina vanjske i unutarnje organiziranosti sadržaja borbenih dejstava koji se mogu pojaviti u praksi oružane borbe, kao i bitnih činilaca koji određuju oblik i način njihovog ispoljavanja u objektivnoj stvarnosti, obogaćuje ne samo teoriju već i praksu ratne vještine.

Definisanje oblika borbenog dejstva nije moguće bez prethodnog utvrđivanja svih aspekata njegovog sadržaja, zbog njihove uzajamne dijalektičke veze i nerazdvojnosti. Naime, moramo poštovati principe po kojima »osnovu svake stvari — procesa čini njen sadržaj« i drugo, da je »svaki oblik — forma uvek oblik — forma određenog opšteg ili pojedinačnog sadržaja«.

Običnim posmatranjem borbenih dejstava i logičnim zaključivanjem, možemo odrediti sadržaj borbenih dejstava kao sveukupnost uzajamno povezanih procesa (oružanih i neoružanih) koji se manifestuju u borbenoj delatnosti snaga, uzrokovanih poznatim faktovima oružane borbe, i svim svojstvima koja karakterišu funkcionisanje tih procesa u uslovima sukoba sa protivnikom.